

Planera din pension

De flesta konstnärer på scen-, musik-, bild- och ordområdet är frilansande antingen som tidsbegränsat anställda, företagare eller både och, s.k. kombinatörer. Frilansande anställda har ofta tidsbegränsade anställningar som varierar i längd. Under perioderna mellan visstidsanställningar omfattas man inte längre av det trygghetssystem som ett kollektivavtal i anställningen innebär. Sådana perioder kan pågå någon vecka upp till flera månader. Som frilansare med eller utan eget företag måste du därför själv se om ditt försäkringsskydd och din pension.

Pensionssparande för frilansare

För dig som är frilansare utgår din kommande [allmänna pension](#) från den intäkt du har deklarerat för i ditt företag, tillsammans med dina inkomster från eventuella anställningar. Hur hög pensionen blir beror inte bara på hur hög inkomst du har haft och hur den ekonomiska utvecklingen har sett ut för din [premiepension](#). Det handlar även om hur mycket du har lyckats lägga undan i [eget pensionssparande](#).

Som frilansare behöver du kompensera för de perioder som du inte har någon anställning och därmed inte någon [tjänstepension](#). Tjänstepension är det arbetstagaren erbjuds genom kollektivavtalet som arbetsgivaren är ansluten till. Det innebär ofta ett bra komplement till den allmänna pensionen.

Om du som frilansare inte pensionssparar riskerar du att få en väldigt låg pension. Hur mycket du bör pensionsspara beror på vilken ålder du har, hur hög din inkomst är och vilken pension du skulle vilja ha när du pensionerar dig.

En bra utgångspunkt är att titta på den inbetalning till tjänstepension som arbetsgivare gör för sina anställda. Inbetalning ligger vanligen på 5-10 procent av den anställdes nettolön, d.v.s. lönen innan skatt.

Pensionsgrundande inkomst

Det är Skatteverket som varje år räknar ut din [pensionsgrundande inkomst](#) (PGI). Den pensionsgrundande inkomsten består av inkomster av anställning och inkomster av annat förvärvsarbete (än anställning), dvs. inkomst av aktivt bedriven näringsverksamhet. Vid beräkningen tar man hänsyn till periodiseringsfonder och expansionsfond, vilken man inte gör vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst.

Övre och nedre åldersgräns

Pensionsgrundande inkomst fastställs inte för personer som är födda 1937 eller tidigare. För dessa gäller de äldre reglerna som innebär att inkomster som en sådan person får för år efter det att denne har fyllt 64 år inte ska beaktas vid PGI-beräkningen. Här gäller det gamla ATP-systemet fullt ut.

I dag finns det ingen nedre åldersgräns. Tidigare var den nedre åldersgränsen 16 år. Dock är det ovanligt att unga personer tjänar så mycket att de kommer över beloppsgränsen på 18 739 kr under året för att få pensionsgrundande inkomst fastställd.

I Sverige

Det är bara arbete i Sverige som ger pensionsrätter. Så om du har en självständigt bedriven näringsverksamhet utomlands får du ingen pensionsgrundande inkomst på denna. Om du däremot återoppar EU-rätten, och din hopslagna näringsverksamhet (den svenska och den utländska inom EES-området) betraktas som aktiv, räknas den hopslagna inkomsten som pensionsgrundande inkomst. Du betalar då egenavgifter.

Att tjäna in till pensionen

Varje år som du har inkomster av arbete (anställning eller enskild firma) som överstiger ett visst belopp betalar du, din arbetsgivare och i vissa fall staten in pensionsavgifter. En krona i avgift ger en krona i pensionsrätt. Avgifterna bokförs som pensionsrätter på dina pensionskonton – ett för inkomstpensionen och ett för premiepensionen.

Precis som på ett bankkonto växer sparandet under åren i takt med avgiftsinbetalningarna och den avkastning som gäller. När du går i pension används det belopp som du har sparat ihop för att beräkna hur mycket pension du får under resten av livet.

Om du är född 1953 eller tidigare får du en del av din pension som tilläggspension (ATP). Du tjänar in till den delen genom pensionspoäng istället för pensionsrätter.

Egenavgifterna ger pensionsrätter

Det är egenavgifterna som du betalar på överskott av aktivt bedriven enskild näringsverksamhet som finansierar dina pensionsrätter. Av den totala avgiften på 18,5 procent går 16 procent till inkomstpensionen och 2,5 procent till premiepensionen. På samma sätt är det med arbetsgivaravgifterna som en arbetsgivare betalar om du är anställd.

Du får inget pensionsintjänande på den del av egenavgifterna som du betalar på den del av inkomsten som överstiger 7,5 inkomstbasbelopp. Den delen av egenavgifterna är en ren skatt och förs inte till pensionssystemet utan till statsbudgeten.

Om du har ojämna inkomster lönar det sig att genom exempelvis avsättning till och upplösning av periodiseringsfonder se till att hålla en jämn inkomstnivå i stället för att vissa år överstiga den högsta pensionsgrundande inkomsten.

Hela livet räknas

Trots att du som pensionär bara betalar 10,21 procent i egenavgifter plus 6,15 procent i särskild löneskatt, dvs. totalt 16,3 procent, får du lika mycket pensionsintjänande som tidigare. Som pensionär räknas du i det här sammanhanget när du fyllt 65 år vid årets ingång eller när du tagit ut full ålderspension under hela året.

Pensionssparavdrag

Pensionssparande

Även om avdraget för pensionssparande har tagits bort för privatpersoner finns det kvar för enskilda näringsidkare. Dessa kan fortfarande göra avdrag för pensionssparande. Dock har fler och fler kommit

underfund med nackdelarna med det avdragsgilla pensionssparandet, främst pensionsförsäkringar. Dels för att avgifterna i de flesta bolag är på tok för höga och dels för att sparkapitalet är bundet fram till minst 55 års ålder. I så fall bör du överväga alternativet att spara med låga eller inga avgifter alls av beskattade pengar. Banker erbjuder ofta i kunder dag att istället för individuellt pensionssparande (IPS) spara på ett [investeringsparkonto](#) (ISK) som är en billigare sparform. Det finns även andra sätt att spara inför tiden som pensionär, exempelvis att amortera på sina bostadslån.

Underlaget för avdrag

Underlaget för pensionssparavdraget är det aktuella årets inkomst eller föregående års inkomst (om den var högre). Om du väljer att göra avsättningar till räntefördelning, periodiseringsfond och expansionsfond minskar underlaget för pensionssparavdraget och det ökar om du avstår från eller minskar dessa avsättningar.

Storleken på avdraget

Som enskild näringsidkare får du avdrag för pensionssparande med 35 % av årets eller föregående års inkomst, dock ett underlag på maximalt 10 prisbasbelopp (443 000 kr).

Särskild löneskatt

På pensionssparavdraget ska du betala särskild löneskatt med 24,26%. Detta gör att skatteeffekten blir mindre. Den särskilda löneskatten ska du dra av i deklarationen samma år som du gör avdraget för pensionssparandet. Det görs i ruta R39 på blankett NE.

Inkomstuppdelning i familjen

I familjeföretag kan det vara intressant att dela upp inkomsterna från företaget inom familjen för att den totala skatten ska bli lägre. Dessutom kan [inkomstupdelningen](#) vara ett sätt att planera pensions- och sjukpenninggrundande inkomst inom familjen. Lön till barn är ett alternativ som du alltid bör utnyttja om det går.

Bland konstnärer är det inte så vanligt att man bedriver gemensam verksamhet med sin make, även om det förekommer. Vanligast är det kanske bland författare. Upphovsrätten gör att varje make brukar vilja stå för sina egna verk själv och då går det inte att ha gemensam verksamhet.

Pension, sjukpenning, föräldrapenning

Den deklarerade nettoinkomsten i verksamheten ligger till grund inte bara för inkomstskatten utan även för egenavgifterna. Det kan därför vara intressant att styra pensionsgrundande inkomst till den av makarna som mest behöver den. Särskilt viktig blir inkomstupdelningen om en av makarna ligger över taket för [pensionsgrundande inkomst](#). Då betalar man ju egenavgifter utan att för den skull få högre pension.

Likaså kan det vara intressant att höja inkomsten för en av makarna så att han eller hon kommer över den lägsta gränsen för att få pensionsgrundande och sjukpenninggrundande inkomst. Eller för att få nedsättning av egenavgifterna.

Inte hur som helst

Resultatet får inte fördelas hur som helst bara för att ge maximal skattefördel, utan fördelningen måste ha en koppling till respektive familjemedlems arbetsinsats eller annan betydelse i företaget.

(Till dokumentets början)